

PENSIOEN WORDT VECHTMARKT

DE NEDERLANDSE PENSIOENMARKT
VERANDERT DE KOMENDE JAREN RADICAAL.
HET MOET GOEDKOPER ÉN FLEXIBELER.

Met een vermogen van ca 700 miljard euro, is de Nederlandse pensioenmarkt een van de grootste van Europa. Geen land ter wereld legt een hoger percentage opzij voor zijn pensioen (zie kader). Daarom geldt het Nederlandse stelsel, ondanks zijn tekortkomingen en zwakke punten, nog steeds als het sterkste ter wereld. Desondanks hebben de kredietcrisis, de vergrijzing en de woekerpolisaffaire het denken over pensioenen veranderd. Het vertrouwen van de Nederlander in een goed pensioen is sterk afgenomen. De roep om alternatieven klinkt luider dan ooit. “De pensioenmarkt zal de komende jaren radicaal veranderen,” zegt Stephan Linnenbank, partner van Atos Consulting. “Door de vergrijzing en de ontgroening is het in zijn huidige vorm onhoudbaar.” Toch betekent dat volgens hem niet meteen dat het typisch Nederlandse maar beter afgeschaft kan worden en helemaal wordt geïndividualiseerd. Aanpassingen zijn in Linnenbanks ogen verstandiger. Ze zijn ook noodzakelijk: “Om het pensioenstelsel betaalbaar te houden én een antwoord te geven op de roep om transparantie, efficiency en de wijze waarop de pensioen-

opbouw en oudedagvoorziening gestalte moeten krijgen, zullen aanbieders hun koers moeten wijzigen,” schrijft hij in het Atos-rapport *De Pensioenmarkt in 2020*. Daarin schetst Linnenbank in een viertal toekomstscenario's pensioenstelsels van de toekomst. Elk vereist een andere strategie en rol van pensioenfondsen en pensioenverzekeraars.

Individualisering

Volgens Linnenbank wijzen de trends van dit moment het sterkst op meer marktwerking en individualisering. “Dat zie je nu opkomen,” zegt hij. “Door de vele publiciteit rond het pensioenakkoord zijn met name jongeren zich bewust aan het worden van het feit dat ze voor ouderen betalen. De bereidheid daartoe neemt af. Op zijn minst willen ze erover meepraten en eigen keuzes kunnen maken. Het huidige systeem van solidariteit tussen generaties is niet langer vanzelfsprekend. Het houdt te weinig rekening met het individu.” Linnenbank vindt de vraag naar andere pensioenoplossingen begrijpelijk. “Het Nederlandse stelsel is oorspronkelijk ontworpen met het idee om mensen na hun pensionering een jaar of vijf á zes te kunnen

laten genieten van een onbezorgde oude dag. Maar mensen worden nu gemiddeld veel ouder. Het systeem is daar niet op aangepast. Dat is alleen vol te houden als er voldoende jongeren zijn. En die zijn er niet.” Daarnaast vereist Europese regelgeving dat Nederland zijn van oudsher zeer gesloten pensioenmarkt opent voor concurrentie.

Die combinatie van factoren heeft er toe geleid dat er dit jaar enkele nieuwe spelers op de pensioenmarkt zijn gekomen. De meeste Nederlanders (ca 5 miljoen) zijn nog steeds – verplicht – aangesloten bij een bedrijfstakpensioenfonds, zoals het ABP of Pensioenfonds Metaal en Techniek. Zo'n 800.000 werknemers bouwen pensioen op bij het eigen pensioenfonds van hun eigen werkgever. Dat is eigenlijk alleen weggelegd voor grote ondernemingen, zoals Akzo en Philips. Bij kleine ondernemingen sparen werknemers (zo'n 1,2 miljoen) via hun werkgever voor hun pensioen bij private pensioenverzekeraars. Juist die markt zal met de komst van Premiepensioeninstellingen (PPI) flink worden opgeschud, voorspelt Linnenbank.

Prijsvectors

De komst van PPI's heeft ingrijpende gevolgen, zowel voor de werknemer als de markt. De wetgever heeft bepaald dat een PPI alleen een zogenaemde ‘beschikbarepremieregelingen’ mag aanbieden. Deze partijen bieden dus geen waardevast pensioen aan, zoals verzekeraars en pensioenfondsen. Dat lijkt op het eerste gezicht niet zo aantrekkelijk. Maar dankzij hun transparante en eenvoudige

“Een
aantal
PPI's zal
de concurrentie-
strijd niet
overleven”

Stephan Linnenbank,
Atoc Consulting

dige pensioenregelingen die eenvoudig zijn te administreren zal hun impact op de markt groot zijn, denkt Linnenbank. “Daarmee kunnen ze concurreren op prijs. Hun pensioenproducten zullen aanzienlijk goedkoper zijn, zowel voor de werkgever als de werknemer. De pensioenmarkt wordt een vechtmart. Het grote voordeel daarvan is dat alle marktpartijen transparanter zullen moeten worden en hun kosten moeten verlagen. Dat is prettig voor de consument. Maar ik zie ook een nadeel. De omvang van de markt groeit immers niet. Meer spelers betekent meer concurrentie. Ik voorspel dat een aantal van die nieuwe PPI's niet zal overleven.”

Voor kleine pensioenfondsen zijn de kosten van beheer en beleggingen hoog. Om die reden zijn er sinds 2000 al 350 kleinere Nederlandse pensioenfondsen met hun activiteiten gestopt. Die consolidatie zet de komende jaren door, verwacht Linnenbank. Ook middelgrote pensioenfondsen zoeken steeds vaker aansluiting bij grote pen-

18,6%

In 2010 hebben de Nederlandse pensioenfondsen het beste van alle Oeso-landen gepresteerd.

Hun rendement: 18,6 %, ver boven het Oeso-gemiddelde van 5,4 %.

sioenuitvoeringsorganisaties. Schaalgrootte is volgens Linnenbank vooral bij complexe pensioenregelingen essentieel. “Bijvoorbeeld als er veranderde wetgeving moet worden doorgevoerd, of als een werkgever zich wil onderscheiden. Dan kom je al gauw uit bij prijzig maatwerk. Aansluiting bij een grote pensioenuitvoerder kan dan kosten besparen.”

Voor de pensioeninstellingen die op dit moment op de markt komen lijkt schaalgrootte minder een issue. Zo stelt Richard Cok, oprichter van MKB Pensioenfonds, dat door een combinatie van ICT en uitbesteding van het vermogensbeheer de administratieve- en beheerskosten zeer laag kunnen worden gehouden. Desondanks zoeken ook de nieuwkomers op de pensioenmarkt vaak samenwerking met een bestaande verzekeraar. Brand New Day doet dat bijvoorbeeld met verzekeraar ASR, ABN Amro met pensioenuitvoerder ABN Amro. En Nederlands eerste PPI Be Frank combineert naar eigen zeggen de ‘online kracht van Binck Bank met de pensioenkennis van Delta Lloyd’. Cok van MKB Pensioenfonds zegt daarentegen bewust niet met verzekeraars samen te werken. “Zij gebruiken de PPI als distributiekanaal om hun eigen huisfondsen te kunnen blijven vullen met pensioenpremie. De kosten van die huisfondsen zijn niet transparant,” vindt hij.

Buitenlandse spelers

Naast de veranderingen in de markt zelf, ondervindt de pensioenmarkt ook nog eens hinder van het dalende vertrouwen van de gemiddelde Nederlander in een goede oudedagvoorziening.

Dat is niet alleen te wijten aan twijfel over de toekomst van de economie, maar ook aan de ophef over de woekerpolissen. De pensioenverzekeraars hebben zichzelf daarmee flink in de vingers gesneden en moeten nu hard werken om het aangetaste vertrouwen te herstellen. Of dat lukt is de vraag. In ieder geval heeft de verontwaardiging over de woekerpolisaffaire de belangstelling voor goedkopere alternatieven zoals de PPI aangewakkerd.

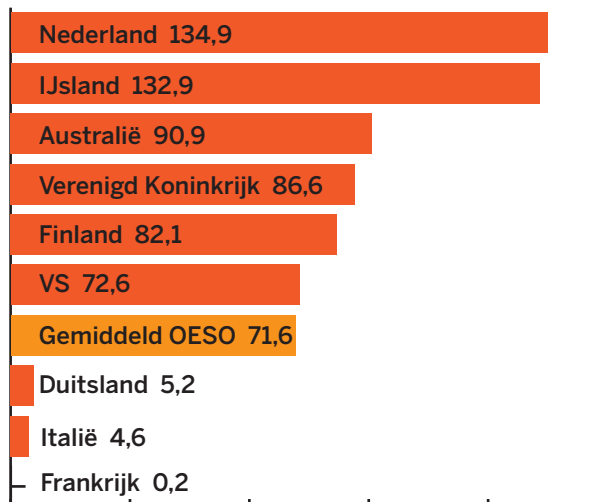
Linnenbank verwacht dat er tegen het einde van 2011 zo'n tien PPI's zullen zijn. Daarnaast verwachten marktanalisten dat ook buitenlandse partijen zich op de Nederlandse markt zullen gaan roeren. Het tempo waarin dat gaat gebeuren is echter onduidelijk.

“Wat betreft PPI's lopen we in Nederland achter,” vindt Linnenbank. “In België en Ierland bijvoorbeeld zijn ze daar verder mee.” Die constatering plaatst een vraagteken bij de ambitie van de Nederlandse financiële sector om van de pensioenindustrie een exportproduct te maken. “Dat is nog best lastig”, denkt Linnenbank. “De meeste Europese landen hebben een combinatie van staatspensioen met individuele spaarregelingen. Pensioenfondsen en dergelijke kennen ze nauwelijks. De grote kracht van het Nederlandse stelsel zit hem met name in de tweede pijler, het sparen via de werkgever bij pensioenfondsen. Op dat gebied is hier veel kennis aanwezig. De belangstelling daarvoor in het buitenland is terecht groot. Maar ondanks de open Europese markt blijft het pensioen zelf een lastig exportproduct.” *

- ARNE VAN DER WAL

APPELTJE VOOR DE DORST

Landen die het meest sparen voor pensioen (in % BBP, 2010)

BRON: OECD GLOBAL PENSION STATISTICS